

Лекція 2. Документування початку досудового розслідування та проведення слідчих (розшукових) дій

- 2.1. Документування початку досудового розслідування
- 2.2. Документування проведення слідчих (розшукових) дій
- 2.3. Особливості складання окремих процесуальних документів під час слідчих дій

2.1. Документування початку досудового розслідування

Початок досудового розслідування є одним із ключових етапів кримінального провадження, оскільки саме з цього моменту виникають процесуальні правовідносини між державою та іншими учасниками процесу. Документування цього етапу має вирішальне значення, адже від правильності оформлення початку розслідування залежить законність усіх подальших процесуальних дій. Основним документом, який фіксує початок досудового розслідування, є внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Відповідно до кримінального процесуального законодавства, слідчий або прокурор зобов'язаний невідкладно, **але не пізніше 24 годин** після подання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (або самостійного виявлення обставин), внести відповідні відомості до ЄРДР. Саме цей момент вважається офіційним початком досудового розслідування. До цього моменту проведення повноцінних слідчих дій є недопустимим.

Особа звертається до поліції із заявою про шахрайство, пов'язане з онлайн-покупкою. Якщо працівник поліції не вносить відомості до ЄРДР, а лише проводить «перевірку», така діяльність не вважається досудовим розслідуванням у процесуальному розумінні. У подальшому це може призвести до втрати доказів або порушення прав заявника.

Документом, який передує внесенню до ЄРДР, часто є заява або повідомлення про кримінальне правопорушення. Вона може бути подана письмово, усно або через електронні засоби. У разі усного звернення обов'язково складається протокол прийняття заяви. У цьому документі зазначаються обставини події, дані заявника, дата та час звернення. Такий протокол має бути підписаний заявником і службовою особою, яка його склала.

У практиці часто зустрічаються випадки, коли заявник подає емоційно насичену заяву без чіткої структури. Завдання уповноваженої особи

райвідділку поліції полягає в тому, щоб правильно зафіксувати зміст повідомлення, не спотворюючи його суті. Наприклад, якщо особа повідомляє про крадіжку телефону, важливо уточнити обставини події, місце, час, можливих свідків та інші деталі, які мають значення для подальшого розслідування.

Після внесення відомостей до ЄРДР формується витяг, який містить основні дані про кримінальне правопорушення, його кваліфікацію, дату внесення та номер провадження. Цей витяг є важливим процесуальним документом, який підтверджує факт початку досудового розслідування. Він може бути наданий заявнику на його вимогу.

Значення витягу з ЄРДР особливо проявляється у випадках оскарження бездіяльності слідчого чи прокурора. Якщо відомості не внесені до реєстру, заявник має право звернутися до слідчого судді зі скаргою. У такому випадку саме відсутність витягу буде свідчити про порушення вимог закону.

Документування початку розслідування включає також визначення підслідності. Це означає, що має бути встановлено, який саме орган досудового розслідування буде здійснювати провадження. Помилки на цьому етапі можуть призвести до передачі матеріалів між слідчими органами, що затягує процес і ускладнює збирання доказів.

У деяких випадках вже на початковому етапі виникає необхідність прийняття процесуальних рішень, наприклад щодо забезпечення доказів або запобігання їх знищенню. У таких ситуаціях слідчий може звернутися до слідчого судді з відповідним клопотанням. Важливо, щоб такі дії були належним чином задокументовані та відповідали вимогам закону.

Поширеною помилкою є формальне ставлення до документування початку розслідування. Наприклад, неточне формулювання кваліфікації правопорушення або неповний опис обставин події. У подальшому це може ускладнити розслідування або вимагати внесення змін до ЄРДР, що не завжди є простим процесом.

Ще одна проблема полягає у несвоєчасному внесенні відомостей до ЄРДР. Іноді працівники правоохоронних органів намагаються провести попередню перевірку перед внесенням відомостей, що суперечить вимогам закону. Така практика може бути підставою для дисциплінарної відповідальності та скасування отриманих результатів.

Таким чином, документування початку досудового розслідування є фундаментом усього кримінального процесу. Саме на цьому етапі закладаються

основи для подальшого збирання доказів, прийняття процесуальних рішень та забезпечення прав учасників провадження. Належне оформлення кожного документа дозволяє уникнути помилок, які можуть вплинути на результат розслідування.

2.2. Документування проведення слідчих (розшукових) дій

Проведення слідчих (розшукових) дій є основним способом збирання доказів у кримінальному провадженні, а їх документування виступає необхідною умовою надання таким діям юридичного значення. Будь-яка слідча дія повинна бути не лише фактично проведена, а й належним чином оформлена відповідним процесуальним документом. Саме документ підтверджує, що дія відбулася, у який спосіб вона проводилася та які результати були отримані.

Основною формою документування слідчих дій є **протокол**. Протокол складається під час або безпосередньо після проведення процесуальної дії та містить детальний опис її перебігу і результатів. У ньому фіксуються всі істотні обставини, що мають значення для кримінального провадження. Наприклад, протокол допиту відображає не лише відповіді особи, а й умови проведення допиту, попередження про відповідальність та інші важливі деталі.

У протоколі обов'язково зазначаються дата, місце та час проведення слідчої дії, особа, яка її проводить, а також усі учасники, які були присутні. Крім того, фіксується послідовність дій, що здійснювалися, і результати, які були отримані. Наприклад, під час обшуку необхідно вказати, які приміщення оглядалися, які предмети були виявлені та вилучені, а також за яких обставин це відбувалося.

До прикладу, під час обшуку в квартирі було знайдено ноутбук, який може містити інформацію про вчинення злочину. Якщо у протоколі не зазначено, де саме він був знайдений, хто був присутній під час обшуку та в якому стані перебував предмет, у суді можуть виникнути сумніви щодо достовірності цих доказів. Таким чином, повнота і точність протоколу безпосередньо впливають на доказову силу отриманої інформації.

Окрім протоколу, важливу роль відіграють **додатки до нього**. Це можуть бути фотознімки, відеозаписи, схеми, плани або інші матеріали, які допомагають більш точно зафіксувати обставини слідчої дії. Наприклад, при огляді місця дорожньо-транспортної пригоди до протоколу додається схема

розташування транспортних засобів, що дозволяє відтворити картину події навіть через тривалий час.

У сучасних умовах все частіше використовуються технічні засоби фіксації. Відеозапис проведення обшуку або допиту дозволяє уникнути спірних ситуацій та підвищує довіру до результатів слідчої дії. Однак важливо, щоб використання таких засобів також було належним чином відображено у протоколі, із зазначенням технічних характеристик та умов запису.

Особливе значення має правильність фіксації показань під час допиту. Протокол повинен максимально точно відображати слова особи, без перекручень або скорочень. Якщо слідчий викладає зміст показань у власній інтерпретації, це може призвести до спотворення інформації. Наприклад, свідок може стверджувати, що бачив особу, схожу на підозрюваного, але у протоколі буде зазначено, що він впевнено впізнав цю особу. Така неточність може суттєво вплинути на оцінку доказів.

У процесі документування важливо дотримуватися прав учасників слідчої дії. Під час обшуку повинні бути присутні поняті або забезпечено відеофіксацію, особі мають бути роз'яснені її права, а також надана можливість робити зауваження до протоколу. Усі ці обставини повинні бути відображені у документі. Якщо цього не зроблено, результати слідчої дії можуть бути поставлені під сумнів.

Поширеною помилкою є формальне складання протоколів, коли вони містять лише загальні фрази без конкретизації обставин. Наприклад, запис «проведено обшук, вилучено речі» не дає уявлення про те, що саме відбулося. У подальшому це ускладнює використання такого документа як доказу, оскільки він не містить достатньої інформації.

Ще однією проблемою є відсутність підписів учасників слідчої дії або відсутність їхніх зауважень. Якщо особа заявляє, що протокол не відповідає дійсності, а її зауваження не були внесені, це може вплинути на оцінку достовірності документа. Тому всі зауваження повинні бути обов'язково зафіксовані.

У практиці зустрічаються випадки, коли протокол складається із запізненням, а не одразу після проведення слідчої дії. Це може призвести до втрати точності інформації та виникнення помилок. Закон вимагає, щоб документ складався невідкладно, що забезпечує достовірність зафіксованих відомостей.

2.3. Особливості складання окремих процесуальних документів під час слідчих дій

Під час проведення слідчих (розшукових) дій складаються різні процесуальні документи, кожен із яких має свої особливості залежно від характеру відповідної дії. Незважаючи на наявність загальних вимог до процесуальних документів, їх зміст, структура та акценти можуть суттєво відрізнятися. Це зумовлено тим, що кожна слідча дія має власну мету, порядок проведення та специфіку фіксації результатів.

Протокол допиту є одним із найпоширеніших процесуальних документів. Його особливістю є необхідність максимально точно передати зміст показань особи. У протоколі фіксуються не лише відповіді, а й запитання, які ставилися. Важливо, щоб показання були викладені від першої особи, без довільного переказу слідчим. Наприклад, якщо свідок говорить: «Я бачив людину в темній куртці, але не впевнений, що це був підозрюваний», саме таке формулювання повинно бути відображене в документі.

Особливістю складання протоколу допиту є також фіксація процесуальних гарантій. У документі обов'язково зазначається, що особі роз'яснено її права та обов'язки, попереджено про відповідальність за дачу неправдивих показань або відмову від їх надання. Відсутність таких відомостей може поставити під сумнів допустимість отриманих показань.

Протокол обшуку має іншу специфіку, оскільки він пов'язаний із втручанням у приватне життя особи. У ньому необхідно детально описати підстави проведення обшуку, приміщення, які оглядалися, а також кожен предмет, який було виявлено і вилучено. Якщо під час обшуку вилучається мобільний телефон (як приклад), у протоколі доцільно зазначити його модель, колір, наявність пошкоджень та місце, де він був знайдений.

Буває, що під час обшуку вилучаються грошові кошти, але у протоколі не зазначено їх точну суму та номінал купюр. У подальшому виникає спір щодо кількості вилучених коштів, і довести їх фактичний обсяг стає складно.

Протокол огляду місця події має свої особливості, пов'язані з необхідністю зафіксувати обстановку в незмінному вигляді. У ньому описуються розташування предметів, сліди, пошкодження та інші обставини, які можуть мати значення для встановлення істини. Важливо дотримуватися об'єктивності та не робити передчасних висновків. Наприклад, замість

формулювання «злочинець проник через вікно» слід зазначити «вікно відкрите, на рамі виявлено сліди пошкодження».

Окрему увагу слід приділяти використанню додаткових матеріалів. До протоколу огляду можуть додаватися фотографії, відеозаписи, схеми або плани. Вони дозволяють більш точно відтворити обстановку місця події. Важливо, щоб такі додатки були належним чином оформлені та зазначені у протоколі, інакше їх доказове значення може бути поставлене під сумнів.

Протокол впізнання також має специфічні вимоги. У ньому фіксується порядок проведення впізнання, кількість осіб, серед яких здійснюється впізнання, а також ознаки, за якими особа впізнає іншу. Наприклад, якщо потерпілий впізнає особу за голосом або зовнішніми рисами, це повинно бути чітко зазначено. Недотримання процедури може призвести до визнання результатів впізнання недопустимими.

Складання протоколу слідчого експерименту потребує особливої точності, оскільки ця дія спрямована на перевірку та уточнення обставин події. У документі необхідно детально описати умови проведення експерименту, дії учасників та отримані результати. Якщо перевіряється можливість бачити об'єкт на певній відстані, слід зазначити освітлення, погодні умови та інші фактори.

Поширеною помилкою при складанні процесуальних документів є використання шаблонних формулювань без урахування конкретних обставин справи. Наприклад, у різних протоколах можуть повторюватися однакові фрази, які не відображають реального змісту слідчої дії. Це створює враження формального підходу та може викликати сумніви у достовірності всіх документів.

Ще однією проблемою є відсутність або неповне відображення зауважень учасників процесу. Наприклад, особа може вказати на порушення під час обшуку або допиту, але ці зауваження не вносяться слідчим до протоколу. У подальшому це може стати підставою для оскарження дій слідчого та визнання доказів недопустимими.

У практиці також зустрічаються випадки неправильного оформлення додатків до протоколів. Наприклад, фотографії додаються без пояснень або без зазначення, що саме на них зображено. У такому випадку їх значення як доказу зменшується, оскільки вони не пов'язані безпосередньо з текстом документа.